

IGAZSÁGÜGYI MINISZTERIUM
EMBERI JOGI MUNKACSOPORT TITKÁRSÁGA

LMBT EMBEREK JOGAIÉRT FELELŐS TEMATIKUS MUNKACSOPORT

IKT. SZÁM: VII/37/7/2020.

MELLÉKLET: MAGYAR LMBT SZÖVETSÉG VÉLEMÉNYE

**ÖSSZEFOGLALÓ ÍRÁSBELI ELJÁRÁS KERETÉBEN FOLYTATOTT EGYEZTETÉSRŐL
2020. MÁJUS 25.**

Időpont: 2020. május 5. – 2020. május 12.

Tárgy: az LMBT Emberek Jogaiért Felelős Tematikus Munkacsoport ülése írásbeli egyeztetés keretében

A **Magyar LMBT Szövetség** 2020. április 2-án az LMBT Emberek Jogaiért Felelős Tematikus Munkacsoport (a továbbiakban: Tematikus Munkacsoport) ügyrendjének IV. pont 3. alpontja alapján rendkívüli ülés összehívását kezdeményezte a T/9934. számú törvényjavaslat 33. §-ában bevezetni javasolt születési nem fogalmának megvitatása céljából.

Dr. Völner Pál az IM parlamenti államtitkára, a Tematikus Munkacsoport elnöke válaszában jelezte, hogy a járványügyi helyzetre¹ való tekintettel személyes találkozó megtartására nincs lehetőség. Videokonferencia megtartását sem javasolta, mert nem biztosíthatók minden munkacsoport tag részére az azonos részvétel feltételei, ugyanakkor írásban nem látta akadályát a véleménycserének.

A **Magyar LMBT Szövetség**, mint előterjesztő, 2020. április 29-én juttatta el észrevételeit az Emberi Jogi Munkacsoport Titkársága részére, amely 2020. május 5-én megküldésre került a Tematikus Munkacsoport tagjainak, valamint az Emberi Jogi Munkacsoport munkájában és a témában érintett kormányzati szervezeti egységek részére.

A **Magyar LMBT Szövetség** a hazai és a nemzetközi joggyakorlatra hivatkozva hangsúlyozza, hogy a törvényjavaslat sérti a transznemű és interszex emberek emberi jogait. Ennek kapcsán kitér az Alkotmánybíróság és az Emberi Jogok Európai Bíróságának döntéseire és jogértelmezésére. Ezen kívül hivatkozik a nemzetközi szervezetek (ET, ENSZ) állásfoglalásaira, ajánlásaira. A dokumentum tartalmazza a jelenlegi jogi helyzet leírását, amelynek értelmében a névváltoztatásért felelős anyakönyvi szerv a nem megváltoztatásáról, valamint az ennek következtében szükséges utónév módosításáról a nem megváltoztatását támogató egészségügyi szakvélemény beérkezését követő 8 napon belül értesíti a születést nyilvántartó anyakönyvvezetőt az anyakönyvben történő átvezetés érdekében.² A jogszabály nem tartalmazza egyértelműen, hogy milyen egészségügyi szakvéleményre van szükség, amelynek következtében 2018 májusa óta a nem jogi elismerésére irányuló kérelmeket az érintett szervek nem bírálták el. A Magyar LMBT Szövetség állásfoglalása szerint a

¹ 40/2020 (III.1.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet kihirdetéséről, 71/2020 (III.27.) Korm. rendelet a kijárási korlátozásról

² Az anyakönyvezési feladatok ellátásának részletes szabályairól szóló 429/2017. (XII.20.) Korm. rendelet

törvényjavaslat elfogadása megbontaná a jogrendszer összhangját, mivel az nem módosít más nyilvántartásokat, így van ahol továbbra is a „nem” fog szerepelni, nem pedig a „születési nem”. A „nem” és a „születési nem” fogalma a jövőben nem lesz azonos tartalmú. Ezen kívül problémát fog okozni, hogy a módosítás a törvényjavaslat elfogadásakor folyamatban lévő, valamint az azt követő eljárásokra vonatkozik. A dokumentum külön kiemeli, hogy a törvényjavaslat figyelmen kívül hagyja az interszex emberek létezését. A születési nem „az elsődleges nemi jelleg, illetve a kromoszóma alapján meghatározott biológiai nem”, ugyanakkor ezek nem minden esetben esnek egybe. Ezen kívül a születési nem megváltoztatásának tilalma az interszex emberekre is vonatkozik, pedig esetükben sokszor nem születésükkor, hanem pubertás korban derül ki, hogy a születésekor meghatározott nemével ellentétesen fejlődik, illetve nem gyakran, de előfordul az is, hogy egy nem interszex gyermekek nemét születéskor rosszul határozzák meg, vagy az anyakönyvben hibásan rögzítik. A fentiekén túl a Magyar LMBT Szövetség kitér a közvéleményre, valamint a törvényjavaslat következményeinek transznemű és interszex emberekre gyakorolt pszichológiai hatására.

A **Háttér Társaság** jelezte, hogy teljes mértékben egyetért a Magyar LMBT Szövetség által küldött összefoglalóban foglaltakkal. Visszásnak tartja azt az állásfoglalást is, amelyet Gulyás Gergely miniszterelnökséget vezető miniszter közölt az Európai Parlament tagjaival 2020. április 29-én kelt levelében. Ebben kifejti, hogy a „születési nem” rögzítése az anyakönyvben nem befolyásolná, hogy bárki az identitásának megfelelően éljen, illetve „szabadon megtapasztaltja és gyakorolja identitását”. Arra nem tér ki a levélben, hogy az anyakönyvi eljárásról szóló 2010. évi I. törvényt módosító törvényjavaslat 33.§-a nem csupán a „születési nem” fogalmára cserélné a „nem” fogalmát az anyakönyvi nyilvántartásban, hanem emellett kizárná, hogy ez az adat a bejegyzést követően megváltozzon. Nem tekinthető szabad identitás-felvállalásnak az, ha az állami szabályozás korlátozása miatt egy transznemű személynek minden alkalommal fel kell fednie transznemű identitását, ha személyazonosságát igazolnia kell, pl. az olyan mindennapi helyzetekben, mint a munkahelykeresés, bankkártyás fizetés, vagy bármely hivatali ügyintézés.

Az **Egyenlő Bánásmód Hatóság** szintén egyetért a Magyar LMBT Szövetség véleményében kifejtettekkel. Álláspontjuk szerint jogszabályban lenne szükséges rendezni a transznemű emberek nemváltással kapcsolatos eljárását, a jogorvoslat biztosítását annak érdekében, hogy az érintett személyek megkülönböztetés-mentesen, nemi identitásukat szabadon felvállalva gyakorolhassák alapvető jogukat.

A **Miniszterelnökség** álláspontja szerint az állam maga határozza meg azon adatok körét, valamint azok tartalmát, amelyeket a nyilvántartás alanyaival kapcsolatban kezel. Az anyakönyvi eljárásról szóló törvény módosítását tartalmazó, az egyes közigazgatási tárgyú törvények módosításáról szóló T/9934. számú törvényjavaslat a születési nem fogalmának bevezetésével azt határozza meg, hogy az anyakönyv a biológiai nemből levezetett születési nemet tartja nyilván. Ezzel a törvényjavaslat nem kérdőjelezi meg, hogy van olyan tudomány, amely a biológiai nem fogalmát már túlhaladta, pusztán azt rögzíti, hogy az anyakönyv, mint közhiteles nyilvántartás a gyermek nemére vonatkozóan a születéskor orvos vagy arra jogszabály alapján felhatalmazott egészségügyi szakember által, biológiai szempontok alapján meghatározott adatot tartja nyilván. Tekintve, hogy a biológiai nem teljes megváltoztatása az orvostudomány jelenlegi állása szerint sem lehetséges, így a születési nemre vonatkozó fogalomból egyértelműen következik az is, hogy annak megváltoztatása az anyakönyvi nyilvántartásban nem lehetséges.

A születési nem a törvényjavaslatban foglalt értelmező rendelkezés szerint az elsődleges nemi jelleg, illetve kromoszóma alapján meghatározott biológiai nemet foglalja magában. Az anyakönyvvezető a nemre vonatkozó adatot orvostudományi ismeretekkel rendelkező egészségügyi szakember által igazolt adat alapján veszi nyilvántartásba. Ez a tény még egy esetleges nemi átalakító műtéttel sem változtatható meg, hiszen egy ilyen beavatkozás is – amelyre egyébként az érintettek nem kötelezhetőek – csak az elsődleges nem jellegek átalakításában tud megnyilvánulni. A biológiai értelemben vett nem az orvostudomány jelenlegi állása szerint nem változtatható meg. Orvostudományi megközelítésből vizsgálva megállapítható, hogy egy biológiaiul férfinak vagy nőnek született személy a nemi átalakító műtet követően sem válik biológiaiul ellenkező nemű személlyé. A biológiai nemmel való azonosulás hiánya nem jelenti azt, hogy a természet törvényeit az egyén az önrendelkezési jogával élve felülírhatja.

Az nem vitatható, hogy korábban volt lehetőség a nem- és névváltoztatás anyakönyvbe történő bejegyzésére. A születési nem bevezetése az eltérő fogalomhasználatból adódóan képzeletbeli határvonalat húz a korábban „nemként” nyilvántartott adat és a „születési nem” között. A rendelkezéseket a hatályba lépést követően indult ügyekben, valamint az átmeneti rendelkezésből fakadóan a folyamatban lévő ügyekben is alkalmazni kell. Ebből is következik, hogy a módosítás a korábban az anyakönyvbe bejegyzett nem- és névváltoztatásokat – a visszaható hatály tilalmából fakadóan – nem érinti.

A Magyar LMBT Szövetség érvelésével ellentétben a születési nem fogalma meghatározásának és ezen adat megváltoztatása korlátozásának célja, hogy a magyar állampolgár születésétől kezdve koherenssé tegye az állami nyilvántartásokat. A magyar állampolgárok vonatkozásában ugyanis a személyiadat- és lakcímnnyilvántartás alapvető adatforrása az anyakönyv, és az anyakönyvi eljárásról szóló törvényben meghatározott fogalomból levezethetővé válik, hogy közvetetten a személyiadat- és lakcímnnyilvántartásban nyilvántartott nem adaton, valamint az annak adatai alapján kiállított igazolványokon túl, más állami nyilvántartások.

A Magyar LMBT Szövetség álláspontjával szemben a törvényjavaslat nem hagyja figyelmen kívül, hogy léteznek olyan személyek, akik esetében az elsődleges nemi jelleg és a kromoszóma alapján meghatározható „nem”, nem esik egybe. A születési nem fogalma ennek ismeretében az elsődleges nemi jelleg és a kromoszóma viszonylatában az „illetve” kötőszót tartalmazza, amely nemcsak együttes feltételként, hanem vagylagosan is értelmezhető. Ennek megfelelően, amennyiben az elsődleges nemi jelleg alapján nem lehetne következtetni a születési nemre, akkor további támpontot jelenthet a kromoszóma vizsgálata. A kromoszómák vizsgálatát természetesen nem minden esetben végzik el, hiszen az esetek többségében elegendő az elsődleges nemi jelleg vizsgálata. A „nem” a jelenlegi szabályozásban is az anyakönyvi bejegyzés kötelező adattartalmát képezi. Ebből következően nem értelmezhető a Magyar LMBT Szövetségnek az a kijelentése, miszerint az interszex személyek megfelelő anyakönyvvezése jelenleg sem megoldott. Az anyakönyvi nyilvántartásba vétel ugyanis a születés bejelentése során igazolt adatokkal történik.

Amennyiben születési rendellenességből fakadóan nem határozható meg egyértelműen a biológiai nem, és utóbb orvosi igazolás támasztja alá, hogy a gyermek neme a születés bejelentése során közölt adathoz képest nem nő, hanem férfi – vagy éppen fordítva -, akkor ez a helyzet, ahogyan jelenleg is, úgy a jövőben is kezelhető lesz az anyakönyvi nyilvántartásban. Ennek formája az anyakönyvbe bejegyzett adat kijavítása, amely nem azonos az anyakönyvbe bejegyzett adat megváltoztatásával. Hangsúlyozandó, hogy az

interszex személyek helyzete korábban és a törvényjavaslat értelmében sem esik egy tekintet alá azzal a helyzettel, ha valaki nem tud azonosulni a biológiai nemével. Megjegyzendő továbbá, hogy a felsorolt betegségek között többségében meghatározott, hogy mely nemnél fordulnak elő. Turner-szindrómáról ugyanis csak nők, míg Klinefelter-szindrómáról csak férfiak esetében beszélhetünk. Így esetükben a születési nem fogalmának bevezetése semmilyen hatással nem lesz.

Összességében a törvényjavaslat az egyén önrendelkezési jogát nem korlátozza, tekintve, hogy alávetheti magát nemi átalakító műtétnek, egyúttal az életvitelét a választott nemének megfelelően folytathatja. Ezen kívül a törvényjavaslat a Magyar LMBT Szövetség által felhozott érvekkel ellentétben sem a jogrendszer összhangjában nem okoz zavart, sem a kromoszóma különböző rendellenességeivel élők helyzetét nem hagyja figyelmen kívül. A törvényjavaslat mindösszesen abban a kérdésben foglal állást, hogy az állam az anyakönyvi nyilvántartásban az orvostudományi alapokon nyugvó születési nemet tartja nyilván, amelynek keretei között nem értelmezhetőek a nemi önkifejezés különböző megjelenési formái.

A **Belügyminisztérium** álláspontja szerint az előterjesztő által jelzett probléma, a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény (a továbbiakban: Nytv.) vonatkozásában nem áll fenn. Az anyakönyvi eljárásról szóló 2010. évi I. törvény módosítását követően az elektronikus anyakönyvi nyilvántartás a „születési nemet” tartja nyilván, az Nytv. 11. § (1) bekezdés c) pontja szerint a személyiadat- és lakcímnnyilvántartás pedig továbbra is a „nem” fogja nyilván tartani. Azon érintettek esetében, akik mindkét nyilvántartás hatálya alá tartoznak, a személyiadat- és lakcímnnyilvántartás adatforrása az anyakönyv (Nytv. 14. § c) pont). Tekintettel arra, hogy az anyakönyv a „születési nem” adatot fogja átadni a módosítás elfogadását követően, a személyiadat- és lakcímnnyilvántartásban ezen érintett személyi kör esetében „nem” adatként a „születési nem” adat kerül rögzítésre. Mindez egyezik a jogalkotói szándékkal, azaz annak kifejezésével, hogy Magyarországon kizárólag a születési (azaz biológiai szempontú) nem adat a releváns adat, így evidencia, hogy a magyar állampolgárok esetében a „nem” adat azonos a „születési nem” adattal.

Az **Emberi Jogi Munkacsoport Titkársága** egy tárgyi tévedés javítását javasolja a Magyar LMBT Szövetség állásfoglalásában, mert a törvényjavaslat vitájában nem az IM, hanem a Miniszterelnökség államtitkára szólalt fel.

Jelen összefoglaló megküldésre került válaszra 2020. május 14-én, a további észrevételek megküldésére 2020. május 22-ig volt lehetőség. További kiegészítések hiányában **Völner Pál** államtitkár úr, a Tematikus Munkacsoport elnöke 2020. május 25-én lezárta az írásbeli egyeztetést.

Beérkezett írásbeli észrevételek alapján készítette: Szabó-Princz Viktória csoportvezető, Emberi Jogi Munkacsoport Titkársága, IM

Látta: Környei László Éva kabinetfőnök, Parlamenti Államtitkári Kabinet, IM

Jóváhagyta: Dr. Völner Pál parlamenti államtitkár, IM